

Války: Dlouhodobé trendy

Doc. Marek Rybář, PhD.
Srovnávací analýzy politiky
jaro 2024

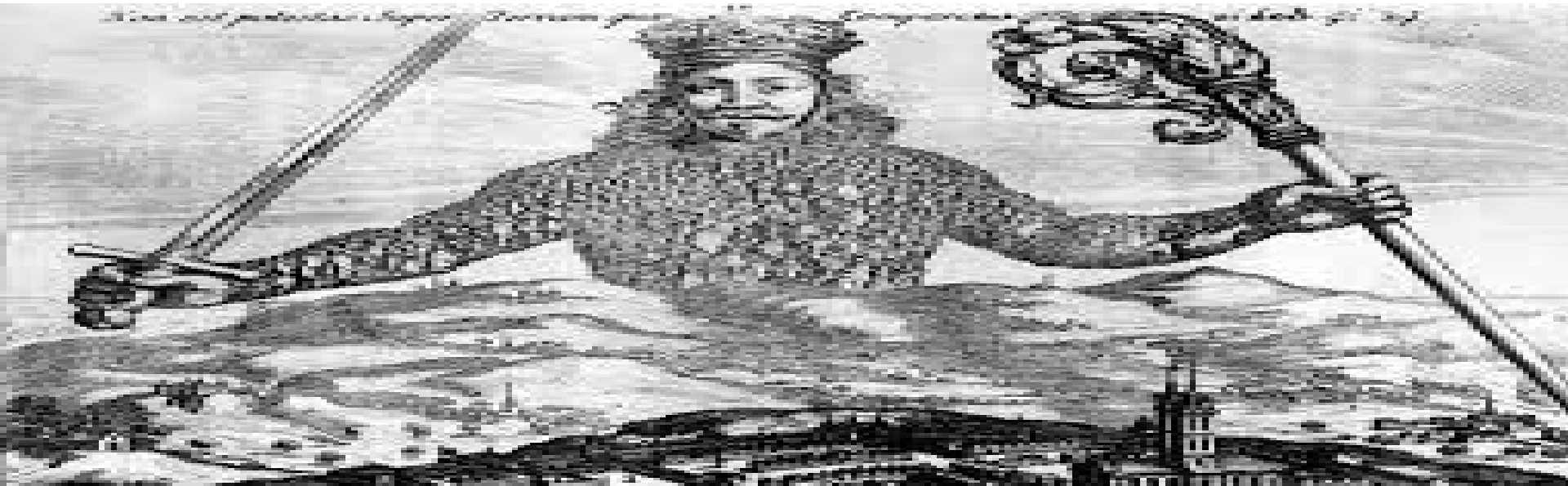
Leviathan

Thomas Hobbes (1651)

„[Všichni lidé mají stejné schopnosti, takže slabí mohou být schopni zabít silné]... z této rovnosti schopností vyplývá rovnost naděje na dosažení našich cílů. Pokud tedy dva lidé touží po stejné věci, ale oba jí nemohou dosáhnout, stávají se nepřáteli”

Leviathan (cont.)

" V povaze člověka nacházíme tři hlavní příčiny svárů: za první soutěživost, za druhé rozpolcenost (strach) a za třetí slávu. První z nich vede člověka k útoku kvůli zisku, druhá kvůli bezpečnosti a třetí kvůli reputaci"

Leviathan (cont.)

“During the time men live without a common power to keep them all in awe, they are in a condition which is called war. . . . every man against every man. . . . and the life of man [is] solitary, poor, nasty, brutish, and short.”

(" V době, kdy lidé žijí bez společné moci, která by je všechny udržovala v bázni, jsou ve stavu, který se nazývá válka. ... každý proti každému... . a život člověka [je] osamělý, chudý, odporný, brutální a krátký.")

Hobbes

- Hobbesovo dílo bývá někdy mylně považováno za apologii absolutismu.
- je však vhodnější chápat jako varování: situace, kdy neexistuje centrální autorita (stát), tj. monopol na legitimní použití násilí, se zvrhne v chaos.
- William Golding – The Lord of the Flies
- dobrou ilustrací je anarchická povaha mezinárodních vztahů: neexistuje žádná centrální autorita, která by mohla kontrolovat činnost států

Je násilí všudypřítomné?

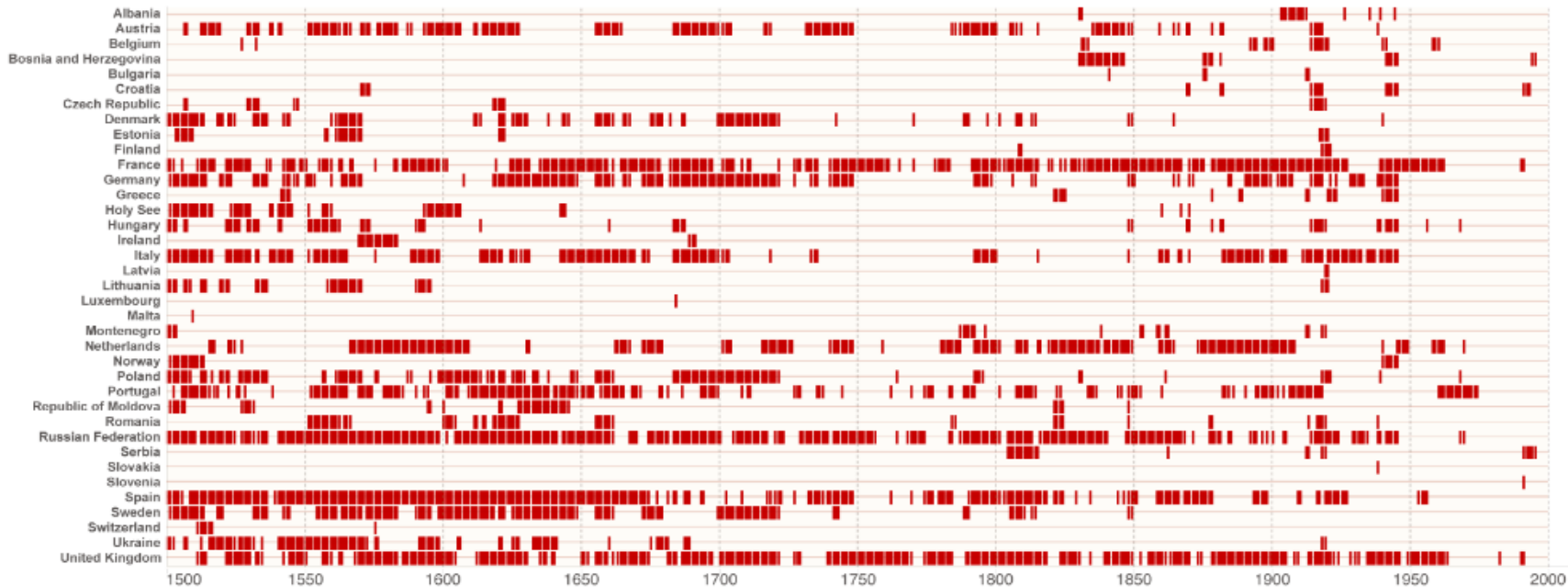
- Sebevražedný bombový útok v Pěšávaru (Pákistán) v lednu 2024 (více než 80 obětí)
- Ruská invaze na Ukrajinu
- občanské války v Súdánu a Jemenu
- probíhající konflikty v Sýrii, Myanmaru a dalších zemích
- válka mexických drogových kartelů
- masové zabíjení v severozápadní Nigérii v rámci probíhajícího konfliktu mezi vládou a různými gangy a milicemi

Nezvyčajne pokojné časy

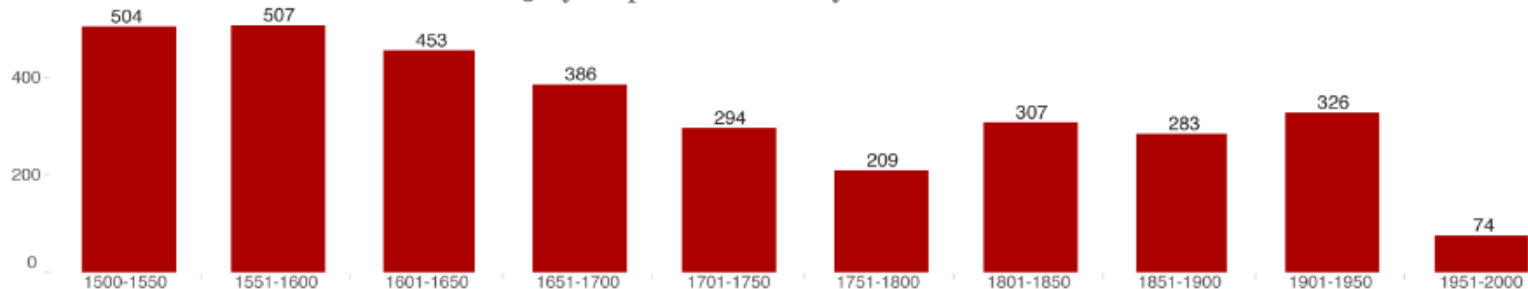

Years in which European countries took part in an international war (1500-2000)

Years in which a country participated in an armed conflict with another country, or if two or more distinct historical states had a conflict in a region classified now as a single country.

For each 50 year period: Sum of years in war for all countries

Data sources: CLIO Infra Project based on the Conflict Catalog by Peter Brecke.
This is a data visualisation from OurWorldinData.org. There you find more visualisations on this topic.

Nezvyčajne pokojné časy

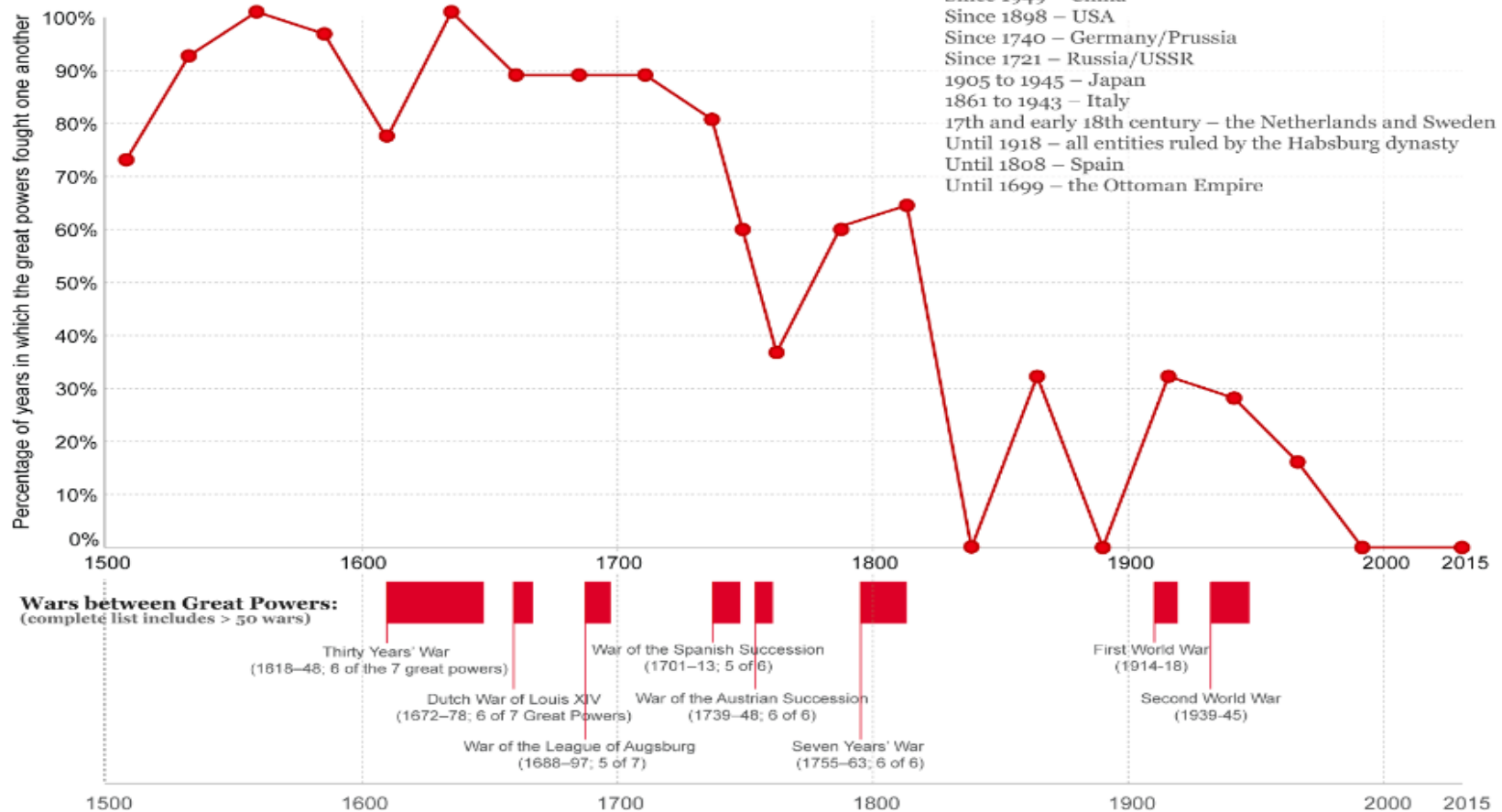
Our World
in Data

Percentage of years in which the 'Great Powers' fought one another, 1500-2015 – by Max Roser

Between 1500 and today there were more than 50 wars between 'Great Powers'.
Data are aggregated over 25-year periods.

The Great Powers:

- Entire period – France and England/Great Britain/U.K.
- Since 1949 – China
- Since 1898 – USA
- Since 1740 – Germany/Prussia
- Since 1721 – Russia/USSR
- 1905 to 1945 – Japan
- 1861 to 1943 – Italy
- 17th and early 18th century – the Netherlands and Sweden
- Until 1918 – all entities ruled by the Habsburg dynasty
- Until 1808 – Spain
- Until 1699 – the Ottoman Empire

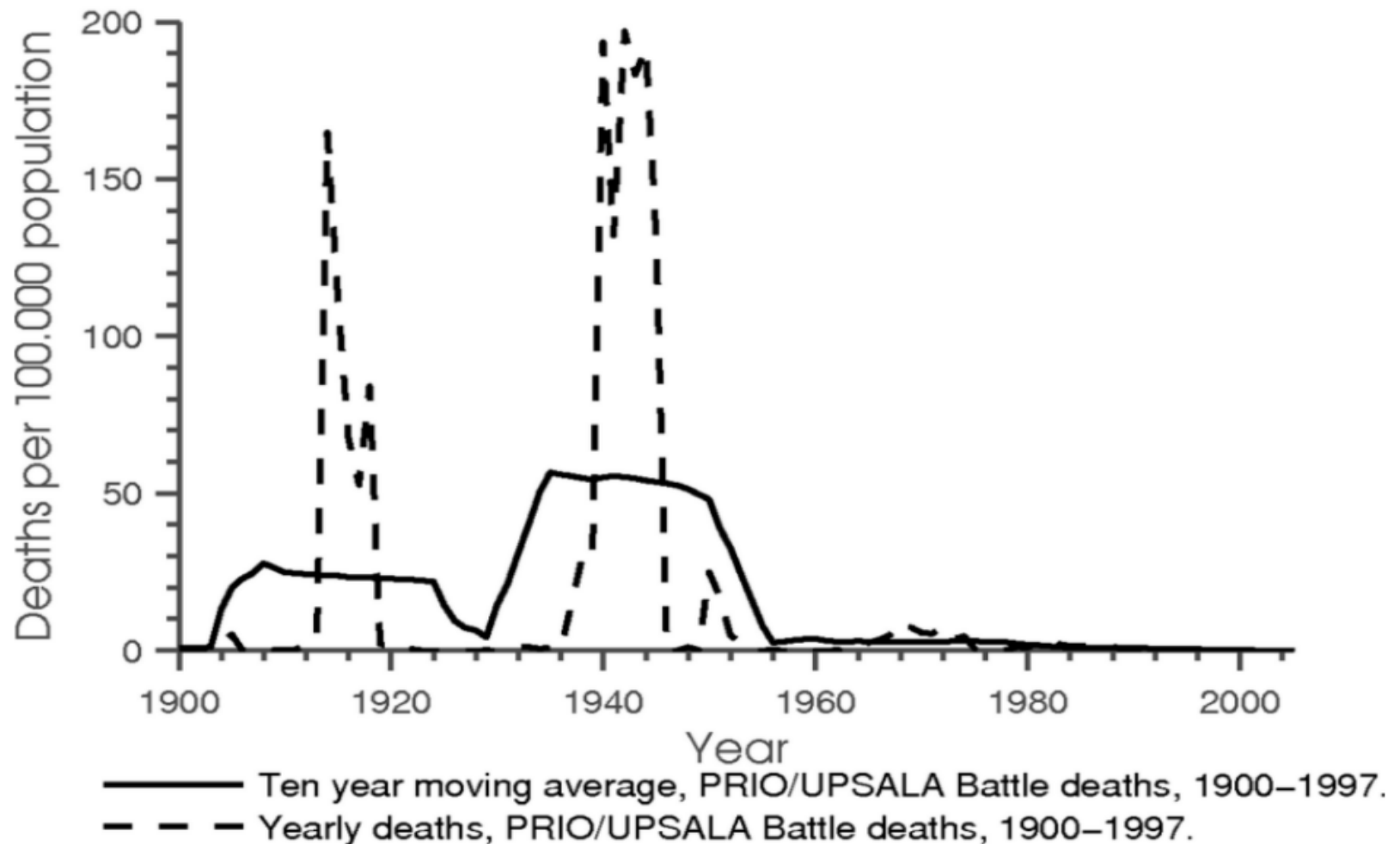

Data source: Steven Pinker (2011) – The Better Angels of Our Nature: Why Violence Has Declined. Based on data from Levy, J. S., & Thompson, W. R. (2011) – The Arc of War

The interactive data visualisation is available at [OurWorldinData.org](https://ourworldindata.org). There you find the raw data and more visualisations on this topic.

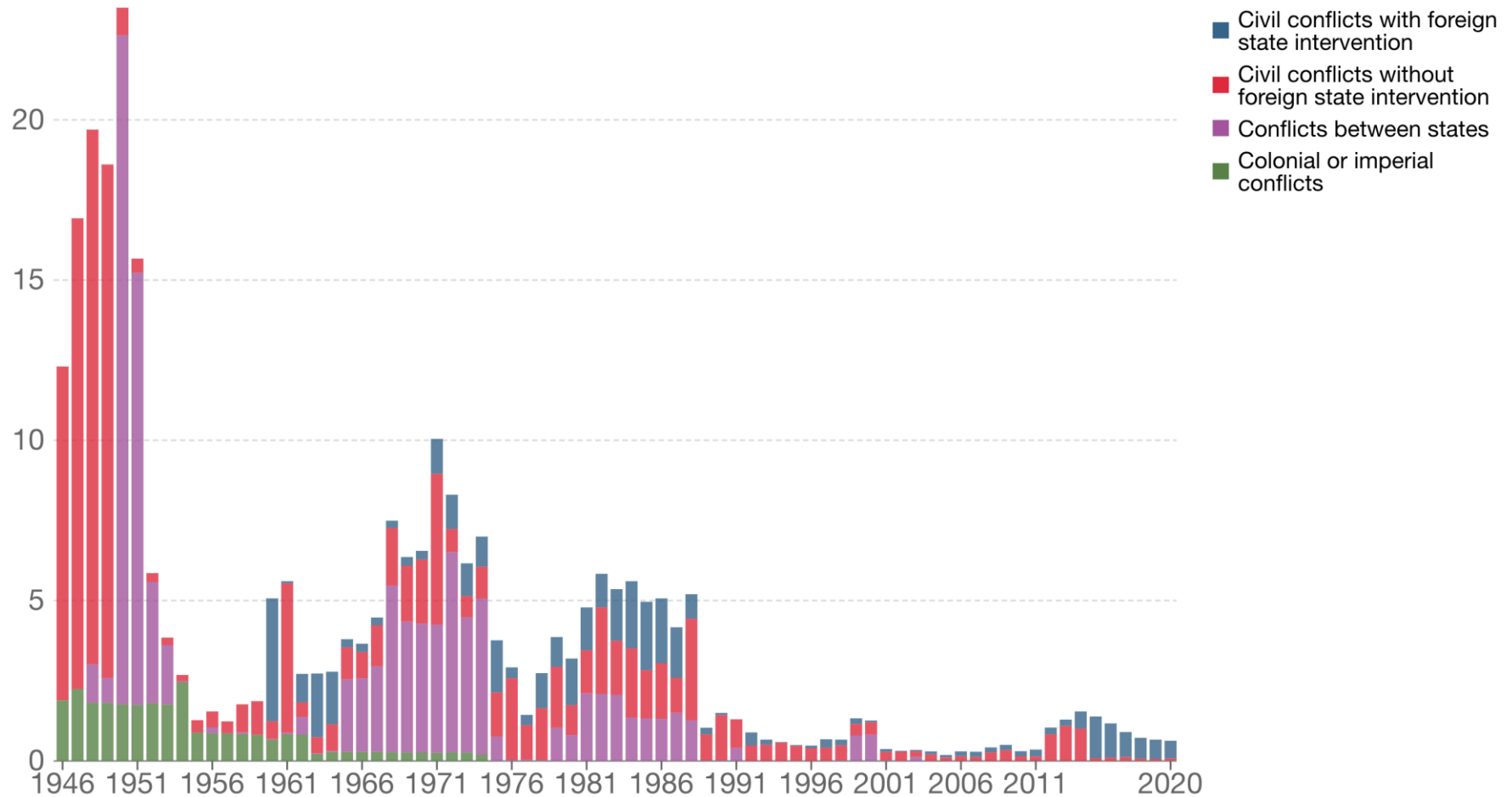
Licensed under [CC-BY-SA](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/) by the author Max Roser.

Battle deaths in international conflicts per 100.000 inhabitants (Acemoglu 2012)

Death rate in state-based conflicts by conflict type, World, 1946 to 2020

Deaths per 100,000 people. Included are deaths of soldiers and civilians from fighting, excluded are deaths from disease or famine. State-based conflicts are between states, or a state and a non-state armed group.

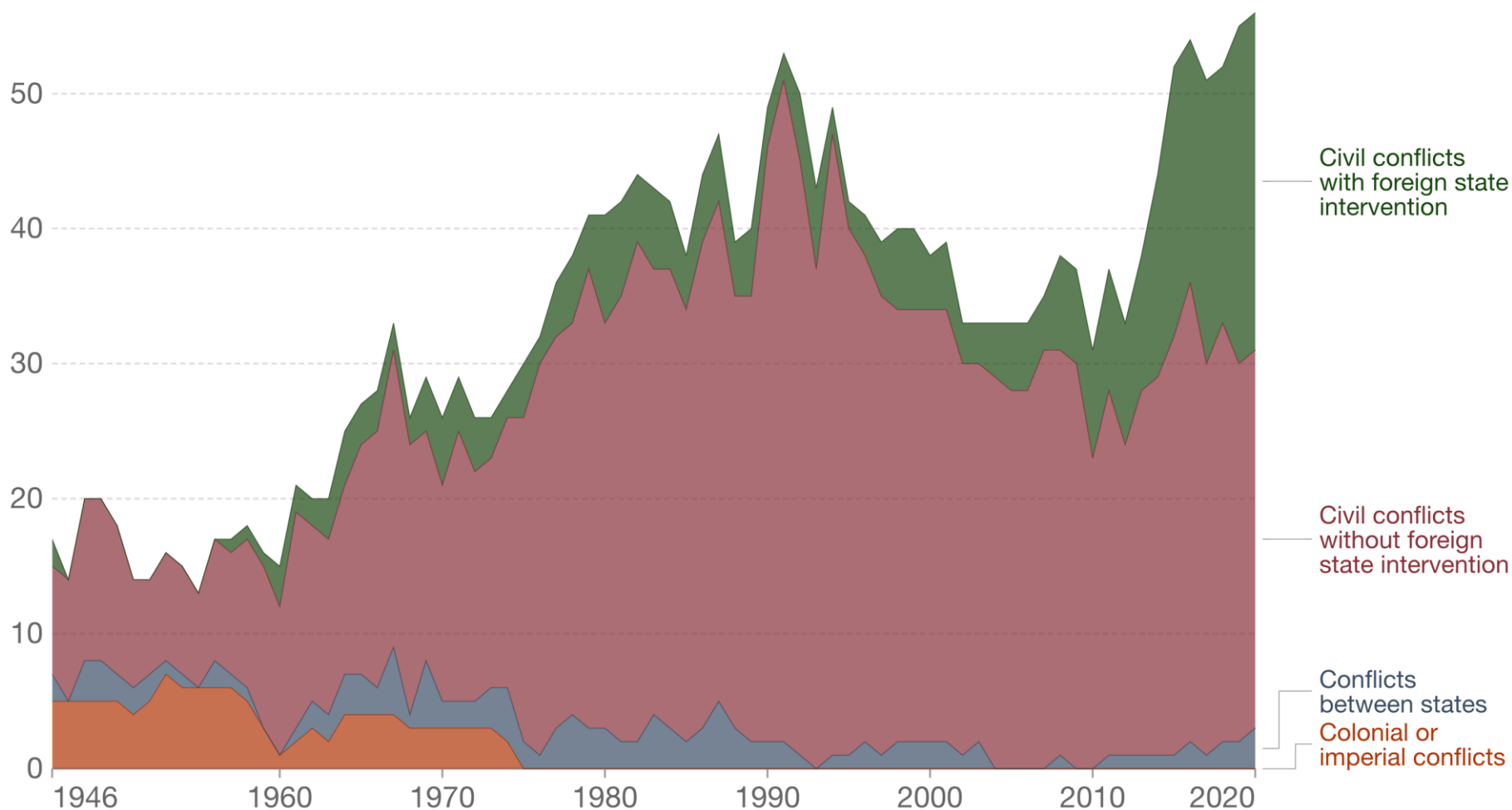
Source: OWID based on PRIO and UCDP

OurWorldInData.org/war-and-peace • CC BY

Note: The sources' 'best' estimates are used, or - if unavailable - the mid-point between high and low estimates.

State-based conflicts, World, 1946 to 2020

State-based conflicts are between states, or a state and a non-state armed group. One-sided violence – such as massacres or genocide – is not included.

Source: OWID based on UCDP/PRIO

Note: Conflicts are included if fighting in them caused at least 25 military and civilian deaths in a year.

OurWorldInData.org/war-and-peace • CC BY

Je to štatistická náhoda?

- Skeptici: lidská přirozenost se nezměnila, všichni máme vrozený sklon k násilí.
- všichni primáti mají podobné vrozené sklony k agresivitě
- univerzálnost násilí v lidských společnostech: vraždy, znásilnění, domácí násilí, výtržnosti, rabování

Je to štatistická náhoda?

- Evoluční psychologové dospěli k závěru, že během evoluce našeho druhu se určité geny, hormony, mozkové obvody a selekční tlaky vyvinuly směrem ke zvýšenému násilí.
- Tyto tlaky se nemohly změnit během dvou až tří generací od konce druhé světové války.

Ak to nie je trend, ako vysvetlíme, že

- Lidské oběti byly běžnou praxí v každé rané civilizaci a nyní zmizely?
- Od středověku do 20. století klesl počet vražd v Evropě nejméně 35krát?
- Od druhé poloviny 18. století zrušily všechny velké západní země používání mučení jako formy trestu?
- Evropské země měly stovky trestných činů, včetně banálních přestupků, a do poloviny 20. století všechny západní demokracie (kromě USA) zrušily trest smrti?

Ak to nie je trend, ako vysvetlíme, že

- otroctví bylo kdysi legální všude na světě, poslední zemí, která ho zakázala, byla Mauritánie (1980)?
- Byly zrušeny hony na čarodějnice, souboje, krvavé sporty a vězení pro dlužníky?
- Tělesné tresty dětí (výprasky a bičování ve školách a pohlavky doma) ve většině západních zemí prudce poklesly a v několika evropských zemích byly zakázány?

Lidská povaha má vícero komponentov 1/4

- Lidské násilí vychází z mnoha motivů, z nichž každý zahrnuje jiný neurobiologický systém:
- 1. zneužití: násilí se používá jako prostředek k dosažení cíle, k poškození osoby, která je překážkou na cestě k něčemu, co agresor chce.
- 2. **dominance**: snaha dominovat, stát se alfa samcem; snaha o kmenovou, etnickou, rasovou, národní nebo náboženskou nadřazenost

L'udská povaha má viacero komponentov 2/4

- 3. **pomsta**: přesvědčení, že někdo, kdo se dopustil morálního přestupku, si zaslouží být potrestán.
- 4. **ideologie**: sdílené systémy víry, které se šíří prostřednictvím indoktrinace nebo násilí a přinášejí vizi utopie:
- Protože utopie je svět, který bude nekonečně dobrý, je přípustné dočasně použít velké množství síly proti těm, kteří jí stojí v cestě.

L'udská povaha má viacero komponentov 3/4

- některé z našich jemnějších schopností těmto podnětům čelí:
- 1. **sebekontrola**: obvody v čelních lalocích mozku, které dokáží předvídat dlouhodobé důsledky našich činů a podle toho jim čelit.
- 2. **empatie**: schopnost vnímat bolest někoho jiného.

L'udská povaha má viacero komponentov 4/4

- **3. morální citlivost:** systém norem a tabu, který se soustřeďuje na intuitivní chápání spravedlnosti, loajality ke komunitě, respektu k legitimní autoritě atd., může motivovat zavádění norem spravedlnosti.
- **4. rozum:** kognitivní procesy, které nám umožňují provádět nestrannou a nezaujatou analýzu

Kontextuálna povaha použitia násilia

- rozhodnutie viesť vojnu môže vyvolať akákoľvek kombinácia motívov vyvolávajúcich násilie
- mnohé ľudské reakcie sú oportunistické, reaktívne alebo fakultatívne, vyvolané rôznymi kombináciami spúšťačov a kognitívnych a emocionálnych stavov
- k predátorstvu a vykorisťovaniu môže dôjsť, keď sa naskytne príležitosť s nízkym rizikom zneužiť obeť
- pomsta s cieľom potrestať (a tým odradiť budúce) urážky
- ak človek žije usporiadaným životom bez vážneho ohrozenia alebo zažívania urážok, akékoľvek násilné sklony môžu ostať neaktivované

Sociálna infraštruktúra → Ľudské poznávanie

- kognitívny aparát, ktorý umožňuje ľuďom uvažovať, je zvláštny tým, že bráni ľuďom používať násilie
- ľudská kognícia môže vytvárať sociálne konštrukty, ktoré sú schopné zabrániť násiliu, ak existuje vyhovujúca **sociálna infraštruktúra**: gramotnosť, otvorená diskusia, mobilita ľudí
- fungujú tak, že odrádzajú lídrov a obyvateľstvo od toho, aby sa púšťali do vojnových konfliktov

Sociálne výtvory schopné predchádzať násiliu 1/2

- Obmedzená vláda, (napr. v demokracii), aby nepáchala viac násilia na svojich občanoch, než koľkému zabránia
- infraštruktúra obchodu, vďaka ktorej je výhodnejšie veci kupovať než ich vydrancovať a vďaka ktorej sú druhí ľudia cennejší živí než mŕtvi
- medzinárodné spoločenstvo, ktoré môže šíriť normy nenásilnej spolupráce
- medzivládne organizácie, ktoré môžu podporovať obchod, riešiť spory, kontrolovať dodržiavanie predpisov a trestať agresiu

Sociálne výtvary schopné predchádzať násiliu 2/2

- primerané reakcie na agresiu vrátane hospodárskych sankcií, symbolických vyhlásení, taktiky nenásilného odporu a primeraných protiúderov
- opatrenia na zmierenie, ako sú ceremónie, pamätníky, komisie pravdy a formálne ospravedlnenia
- humanistické protiideológie, ako sú ľudské práva, ktoré môžu konkurovať nacionalizmu, militarizmu, revanšizmu a utopickým ideológiám

Kritika 1/3

- existuje široká zhoda v otázke poklesu vojnových konfliktov a iných foriem násilia
- nie sme však schopní vybrať si medzi alternatívnymi vierohodnými teóriami vysvetľujúcimi tento pokles
- navyše, aj keď sa tento trend akceptuje, nemožno ho extrapolovať do budúcnosti

Kritika 2/3

- mimo Západu môže byť len málo "dobrých anjelov" a dokonca aj Západ sa môže meniť k horšiemu
- Pinker možno podceňuje význam medzinárodného systému a rozdelenia moci
- vzostup Číny je obzvlášť znepokojujúci
- skupina vedcov v roku 1912 tiež mohla z dovtedajších trendov extrapolovať tendenciu k útlmu vojen
- environmentálne zmeny, najmä klimatické zmeny (budúce konflikty o nedostatok, migrácia obyvateľstva atď.)

Kritika 3/3

- demokracia môže viesť k mieru, ale demokratizačný proces sa často spája s násilím
- naše evolučné dedičstvo zaručuje, že "vnútorní démoni" nikdy nezmiznú, môžu sa spustiť v reakcii na hrozby a činy mimo Západu
- kľúčovú úlohu zohrávajú vodcovia: je pravdepodobné, že vnútorní démoni (sút'aživosť, korupcia atď.) ich motivujú viac ako priemerného človeka.

Význam medzinárodného systému

- Pinkerovi uniká vplyv systému na podnecovanie a (po druhej svetovej vojne) potláčanie násilia
- dominancia USA: počas studenej vojny vedúca úloha USA znížila trenice medzi mnohými štátmi, ktoré boli historickými antagonistami
- schopnosť šíriť demokraciu a mnohé ďalšie pozitívne sily, ktoré Pinker uvádza, tým boli podmienené
- ekonomicky liberálna celosvetová sieť - rast globálnej ekonomiky

Čo ak je vojna (~~niekedy~~) racionálna?

- Keď dôjde k preskupeniu moci, štáty sa dohodnú na novom usporiadaní (Vojna je drahá)
- Ak však štáty zažívajú veľký mocenský presun, mierové urovnanie môže byť pre upadajúci štát veľmi nevýhodné
- Upadajúce štáty preto vedú preventívne vojny, ak uprednostňujú nákladnú, ale výhodnú vojnu (dnes) pred efektívnym, ale nevýhodným mierom (v budúcnosti).

Ako neúplné informácie spôsobujú vojnu?

- Neúplné informácie môžu viesť k tomu, že príliš optimistické štáty budú klásť nadmerné požiadavky.
- Súperiace štáty, ktoré sú tvrdšie, než sa očakávalo, tieto požiadavky odmietajú a vedú vojny
- Čo bráni štátom vyriešiť tento informačný nesúlad?
- Slabé štáty majú vždy motiváciu skresľovať informácie: blafujú, aby pri vyjednávaní presvedčili druhú stranu, aby ustúpila viac
- To bráni tomu, aby sa v rozhovoroch komunikovalo niečo zmysluplné